

Sivistynyt yhteiskunta kestää kriisit

Yhteiskunnan sivistysjärjestelmä on enemmän kuin pelkkä koulutusmaailma. Sivistykseen kuuluvat eri opetuksen muotojen lisäksi myös ainakin tiede ja tutkimus, taide ja kulttuuri, musiikki sekä liikunta ja urheilu. Sivistyksen keskeinen käyttövoima on opiskelusta syntyvä osaaminen, mutta sivistykseen kuuluu myös laaja-alainen, kriittinen ja avoin ajattelu, toisten kunnioittaminen, vastuullisuus sekä taidot toimia yhteiskunnassa.

Sivistysjärjestelmä antaa pohjan länsimaiselle demokratialle sekä siihen kuuluville elementeille: keskinäinen kunnioitus, moninaisuuden hyväksyminen ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen, lehdistönvapaus ja kriittinen yhteiskunnallinen keskustelu, akateeminen vapaus ja tutkimuksen vapaus, vapaa ja kantaa ottava taide ja kulttuuri. Elämän arvot rakennetaan varhain, ja sivistysjärjestelmä on yksilön kasvun ja perheiden kasvatustehtävän tukena.

Kriiseihin ja nopeisiin muutoksiin joutuva yhteiskunta on kyvykäs kohtaamaan tilanteen ja selviytyy siitä, kun sivistysjärjestelmän tuottamista hyvistä vaikutuksista on pidetty huolta pitkäjänteisesti.

Sivistys on kansakunnan henkinen pääoma. Sivistynyttä yhteiskuntaa ei saa haavoitettua väärän tiedon levittämällä, informaatiovaikuttamisella tai yksinkertaistavalla populismilla. Sivistyneen yhteiskunnan lähtökohta on luottamus tutkittuun tietoon.

- Sivistysjärjestelmä ylläpitää ja uudistaa **harrastamisen mahdollisuuksia** niin lapsille ja nuorille kuin aikuisillekin. Esimerkiksi urheilu- ja kulttuuriharrastukset rakentavat sosiaalisia suhteita, tuottavat onnistumisen kokemuksia, vahvistavat itsetuntoa ja luottamusta omiin kykyihin sekä antavat merkityksellistä sisältöä elämään. Tämä rakentaa henkistä kriisinkestävyyttä.
- Yhteiskunnan kannattaa tarkastella koulutuksen, kulttuurin ja vapaa-ajan toimintoja kaikille **saavutettavana ja osallistavana kokonaisuutena**, jolloin niiden hyvät vaikutukset saadaan vahvistumaan entisestään. Koulujen, kulttuuritoimijoiden, taiteen perusopetuksen, lehdistön, museoiden, orkestereiden, korkeakoulujen, kirjastojen jne. yhteistyön tulisi olla osa arjen perustoimintaa. Tämä edellyttää moniammatillista yhteistyötä yli sektorirajojen kunnissa, hyvinvointialueilla ja valtion hallinnossa.
- Erityisesti kriisitilanteissa tieteen, tutkimuksen ja innovaatioiden avulla pystytään löytämään ratkaisuja ja tekemään **tietoon perustuvia päätöksiä**. Kriittisen ajattelun taito sekä tietoon pohjautuva päätöksenteko korostuvat poikkeusaikoina. Myös ilmastonmuutos on kriisi, jonka ratkomiseen tarvitaan sivistystä.
- Poikkeusaikoina läpi käydyt **kokemukset on käytettävä hyödyksi** ja niistä on otettava opiksi. Esimerkiksi digitalisaation mahdollisuuksia voidaan hyödyntää laajalti sivistysesektorilla, mutta toisaalta yhteisöllisyyden, perinteisten tapahtumien ja kasvokkaisten kohtaamisten merkitys ihmisille on noussut esiin. Sivistysjärjestelmän toimijat ylläpitävät rakenteita ja ympäristöjä, joissa sivistystä syntyy yhteisöllisyydestä, kohtaamisista, oivaltamisesta ja elämyksistä.
- Koulutusjärjestelmää koskevien päätösten **ohjenuorana tulee olla koulutuksen ja tutkimuksen laatu**.